

SINIRLARI AŞAN. ŞEFKAT ELİ

ANKARA ÜNİVERSİTESİNİN
GAMBIYA YOLCULUĞU

Prof. Dr. Necdet ÜNÜVAR
Proje Başkanı

Prof. Dr. Ergin ÇİFTÇİ
Ankara Üniversitesi Tıp Fakültesi, Dahili Tıp Bilimleri Bölümü,
Çocuk Sağlığı ve Hastalıkları Anabilim Dalı

Afrika'da Bir Vaha: Gambiya

Afrika dediğin bir garip kıta

El bilir âlem bilir

Ki şekli bozulmasın diye Akdeniz'in

Hâlâ eskisi gibi çizilir

Haritalarda

Cemal Süreya

Şairin dediği gibi miymiş diye bakarsanız Afrika'ya, kocaman bir kıta görürsünüz. Aslında bilirsiniz ki o tek bir ülkedir. Ve birbirine benzer, taşı toprağı, hayvanı insanı, otu ağacı... Benzer benzemesine de aslında farklıdır bildiğimiz dünyadan. Yanı başımızda olsa da uzak bir gezegen kadar ayrılmıştır arz'ımızdan. Neredeyse son ayak bastığı gezegendir beyaz adamın. Ben de ilk kez ayak basacağım bu kıtayı, en sona saklayan kaderi düşündüm. Afrika, o gizemli kıta ve içinde Gambiya! Bana o kadar da yabancı gelmiyordu. *Trypanosoma gambiense*, işte o paraziti duymuşum on yıllardır. Öyle tuhaf hastalıkların görüldüğü bir yer olmalıydı. Ama aklıma ikinci gelen Kunta Kinte! Hiç unutmadığım o isim de oradan çıkıp gitmişti Amerika kıtasına. Haritaya bakıyordum, bakıyordum ama ilk bakışta göremiyordum, zaman parça pinçik etmişti Afrika'yı.

İrili ufaklı ülkelere bölmüştü. İlk başta bula-mamıştım onu, çünkü küçük, çok küçük, hatta kıtanın en küçük ülkesi olduğunu anlıyordum en sonunda, kıtanın kıyılarını tararken nihayet bulunca şaşkınlığımı uzun süre atamamıştım üstümden. Kocaman kurak bir ülke düşünün, içinde mümbit bir vaha düşünün, orada doğan serin bir nehir düşünün, o nehrin kıyılarını besleye besleye aktığını düşünün, hiç acelesi yokmuş gibi bereket saçarak okyanusa süklüm püklüm döküldüğünü düşünün. İşte o nehir ülke: Gambiya! Sanırsınız ki birileri o güzel kıtanın eşsiz mücevherini kıskançlıkla saklamış kendine. Bu yamalı bohçaya döndürülmüş kıtada, bir ülke düşünün ki tek bir ülkeyle sınır komşuluğu olsun. O ülke Fransızca konuşurken Gambiya'nın resmi dili İngilizce olsun. Bütün bunlar Gambiya Nehri gibi aktı aklımdan.

Ama gidiyorduk işte, anne ve çocuk sağlığı için. Çocuklar, elbette orada da doğuyordu, kadınlar orada da anne oluyordu. Yıllar önce izlediğim ve aklımdan çıkmayan Gambiya'da bir doğum sahnesi canlanıyordu yeniden gözümde. Bir kadın, ilk doğumunu yapıyordu bir kulübede. Kulübenin tek bir direği vardı, kadın ayaktaydı, o direğe sarılmıştı, ondan kuvvet alıyordu, sıkışmış bebeğini olanca gücüyle itiyordu. O kulübenin asıl direği, baba, dışarda evrensel bir tedirginlikle bekliyordu. Kadının çığlıkları bütün Afrika'yı inletiyordu. Ve nihayet çığlıklar diniyor, kadın susuyordu, simsiyah erkek bir bebek nihayet toprağa düşüyordu. Ebelik yapan, kan ter içinde kalmış kadınlar da rahatlamıştı. Evet gürbüz bir erkek, bu oğul nihayet babasına veriliyor. Baba ona güzel bir hayat vermeyi umuyor, anne ise ona yalnızca hayat vermeyi yeterli buluyor.

Zaman Afrika'da bile akıyor, Kunta Kinte'nin çocukluğu gerçekten de çok güzel geçiyor. Heyhat, kader ağlarını örüyor, erkekliğe adım atar atmaz, köle tüccarlarına yakalanıyor!

Ah Afrika! Hepimiz ellerimizle yüzümüzü kapatsak da deve kuşu gibi başımızı Sahra'nın kumlarına gömsek de gizleyemeyiz utancımızı. O gemiler, fildişinden tutun insanına kadar senin her şeyini çalıp götürmedi mi? Seni kedere, acıya, gözyaşına ve açlığa boğarken kendi değirmenini kanla çevirmede mi?

Aşk olsun sana Afrika! Yine de pes etmedin, o gürbüz çocukları hep vermeye devam ettin. Anneler ve çocuklar, ölüme diyet verse de seni inatla, seni hayatla doldurmaya yemin etti.

Evet, Afrika, işte sana ayak basmış, kıyılanında at koşturmuş bir milletin ecdadı olarak sonunda geldik sana. Çok geç kalmış olmanın mahcubiyeti bir mızrak gibi saplı böğrümüzde. Sorma, bize de ne oyunlar edildi ne tuzaklar kuruldu. Onlardan kurtulup gelmek inan ki çok zor oldu. Ama işte nihayet buradaydık, burada olmanın gerçek anlamının inan ki farkındaydık!

Sevgili Gambiya, seni beklediğim gibi buldum. Siyah bir kuğu kadar güzeldin. Gururlu ama yoksuldun. Bunca zulme dayanan anneler hala güzel çocuklar doğuruyordu. Gözlerimle gördüm, bir halk ayağa kalkmak için çabalıyordu. Yeryüzünde renk ayırmayan belki de tek millet, kan kardeşin olan bu ümmet, elini tutman için uzatıyordu.

Sevgili Gambiya, senden bir şey almak için değil, sana vermek için gelen bir heyetin üyesi olmanın bahtiyarlığını yaşattın bana. O verimli ülkene baktım, sokaklar sağlıklı ve mutlu, boylu ve de poslu, kadın, erkek ve çocuk doluydu. Peki ya orada olamayanların kırgın ruhu? Varlıkları kuşkusuz hissediliyordu. Bebeğini kucağına alamayan analar, ana memesi bulamayan çocuklar... Görmedik, göremedik onları, onlar sadece kâğıtlarda bir sayı.

Ey suçunu bilenler, artık yeter, onların yaşam hakkını lütfen verin. Bunu yapmak çok zor değil, ellerinizi bu güzel halkın yakasından çekin. Taşını, toprağını, hayvanını, onlar da yetmez, insanını artık alıp götürmeyin.